

Da je gaza vedno za potrebo, se nabira v gazometru, to je, v štirambi vodnjaku podobni, ki je pokrit z železnim cilindrom, tako, da zrak nikjer ne more do njega. Na dnu tega vodnjaka ali gazometra je katanasta voda, v katero se omenjeni cilindri povezne. Če se zadosti gaza pod cilindrom nabere, ga kviško vzdigne; cevko, po kateri se je napeljal gaz, zamaše in odtaknejo drugo, ki ga speljuje za svečavo. Cevke so v zemljo vložene, da gazu zmrzlina ne škoduje. Po ulicah morejo precej globoko v tleh biti, zakaj z vožnjo se tla pretresajo in ako bi ta pretres do njih segal, bi jih lahko kaj premaknil ali poškodoval, in gaz bi utegnil iz njih puhteti. Če je v kakem poslopju več plamenov, je treba kondenzatorja; iz tega se namreč lahko razvidi, koliko gaza pogori. Kondenzator, tudi „regulator“ imenovan, ima podobo bobna in je iz železa skovan, se suče v toku krog osi, v tem puhti gaz v tok in iz tega po drobnih večidel iz medenine skovanih cevkah v tobe, kjer pogori. Na bobnu je kazalo napravljeno, ki kaže, koliko gaza eno uro pogori.

Plinosvečava je tudi kmetijstvu v velik prid, in pospešuje sploh blagostan državi. Zemljo, ki so jo pred le za olje obdelovali, rabijo zdaj za potrebnejše pridelke. Živino so pitali zlo zaradi masti, iz katere se delajo sveče; dandanašnji ne potrebujemo toliko sveč in olja za svečavo, tedaj jim toliko več za hrano ostane.

Narodopisne stvari.

Črnogorci.

Zgodovinska povest.

V češčini spisal P. Chochołušek.

I.

Črna noč ležala je nad Črno goro in v tamno svoje zagrinjalo zavijala svobodno to slovansko zemljo. Črni oblaki poganjali so se po nebu in dovolili so malokje, in to le za trenutek z zvezdami nakinčenemu nebu pogledati na zemljo. Mesec, v mrak zaviti, pomikal se je od Balkana v tmuni svoj pot sipaje na zemljo skrivaj svetlobo, pri kateri je mogoče bilo razgledati samo bližnje stvari.

Samo kader je kdaj pa kdaj bojazljivo izza zagrinjala lice pomolil, bilo je viditi kamnitni okvir Črne gore in tesne klance, vodeče v ravne polja Albanske in Hercegovinske. V daljini svetile so se z zlatimi polomesci ozaljšane munare bosansko-turškega mesta Klobuka, na okoli pa gledali so izmed zaraščenih gosposkih vrtov letni dvori mogočnih Turkov, bolj podobni trdnjavam, kakor stanovanju radostnega življenja.

Pri sličnem svetilu mesčevem bila sta viditi dva moža, potojoča preko Grahova v klance, ki vodi v ravnico. Bila sta to krasna junaka, kakoršnih Črna gora pošilja vsako leto nekoliko stotin proti Turčinu. Ne previsoke postave, čilih, krepkih udov, katerima v vsem tem ni manjkalo potrebne lepote in okretnosti, mogla bi veljati za uzor možke krasote. Na širokih plečih zibala se je vsakemu dolga puška, izza kožastega pasa svetila sta se dva samokresa in handžar z držalom iz slonove kosti. Molče in pospešno sta korakala čez poljane proti klancu, kjer od vsake strani visoke skale kviško molé, od črnogorske strani zares strme, toda zopet pristopne, od turške strani pa enako kalamirski granitni zidini.

„No, mi dva sva tedaj na mestu, Stanko!“ — reče oni, ki je šel na desni strani, svojemu drugu in obstane — „ali se še držiš svoje odločbe?“

„Kakor so res svetle oči Zaidine!“ — odgovori ta — „samo eden naju stopi na klobuško polje.“

„Tedaj na posel“ — odgovori prvi — „preden se

umakne junaku dobri čas, ti na levo, jez pa na desno. Z Bogom!“

„Z Bogom Jefrem!“

Ločita se; Stanko se je spenjal po levi strani, Jefrem pa po desni ob steni.

„Jefrem!“ — zakliče Stanko in se ustavi potem, ko je bil nekoliko korakov učinil.

„Kaj hočeš?“ — popraša ta.

„Eden naju ne pride nič več doli“ — veli Stanko — „podajva si roki, Jefrem.“

Ta gré brzo svojemu drugu naproti, da si podasta desnici, in ko se še enkrat pogledata, objameta se. Potem se ločita ne spregovorivši besede in stopata molče v goro.

Veter raztera mrak z neba in mesec se sveti na nebu kot ribje okó. Oblaki sedejo na brda in v doline, obrazovaje goropadne sence, ondi alemove pečine ali smaragdove gradove.

Vrh grebena gledala sta Jefrem in Stanko v veličanstveni in lepi ta prizor na ravnini, potem obrneta proti Klobuku.

„Zaida!“ — zaklikne Jefrem.

„Zvezda moja!“ — zakriči Stanko.

„Zvezda ta ni vzhajala, da tebi sveti“ — reče Jefrem.

„Jez mislim ravno to o tebi“ — odgovori Stanko.

„Ni še počivala na tvojem srcu, in duša tvoja ni še trepetala ob njenem objemu“ — nadaljuje Jefrem.

„Prav tedaj!“ — reče Stanko tamno — „prisegel sem ti pod zakletvijo prijateljstvo do smrti, toda ne bi mogel prisege držati, kadar gledam Zaido, zato je treba, da se ukloni naju eden. Pripraviva se!“

„Jez sem pripravljen!“ — reče Jefrem, vzame puško raz rame in začne pregledovati petelina. Ravno to stori Stanko.

Sedaj sta drug proti drugemu polagoma korakala, upiraje drug na drugega oči, tje do klančevega prepada, tako, da je samo 30 korakov oddaljen bil drug od drugega. Tisti čas pritisneta puški k obrazu, in pok dveh strelav razlegal se je po ravnici in skakal od pečine do pečine ponavlja se v mnogoglasnem jeku. — Stanko se je zrušil in zamašil si rano v prsih, iz katere je kri curkoma lila.

„Ali ti je moja krogla do živega došla?“ — popraša Jefrem Stankota.

„Nič več ne bom branil Črne gore proti vragom. Dobro si zadel“ — odgovori Stanko s slabim glasom. „Jefrem! pozdravi mi Zaido.“

„Pozdravim jo, ti pa mi pozdravi tudi prijatle, ki so poginili, kadar smo tirali Turke v Nikšiču. Ali jih pozdraviš?“

„Vse pozdravljam.“

„Kako želiš, da te zagrebem?“

„Pusti to popu!“

„Ali še kaj želiš?“

„Nič ne. Pusti me samega. Z Bogom! Stoj v vojski na mojem mestu, da Gora ne izgubi vojaka z mojo smrtjo“ — pristavi Stanko z vse slabšim glasom obrnivši se na drugo stran.

„Z Bogom!“ — zakliče mu Jefrem z milim in nežnim glasom, kakor da bi ga s tem odpuščanja prosil, in ko vrže puško čez pleča, stopa doli. Stanko turobno zdihne, roki zakoplje v zemljo in vroče čelo zakrije v rosnato travo.

Jefrem, spuščaje se navzdol, vstavi se, puško na novo nabije, in ko se ozre na goro z mescem razsvitljeno, kjer se mu je prijatelj s smrtjo boril, obriše si solzo in hiti po klancu naravnost v Klobuk.

Tak duh vlada v Črni gori; on daje večkrat povod prelivanju krvi, ker rojake onega, ki pade, poziva na

osveto, ktero sin od očeta in vnuk od deda nasleduje tako dolgo, dokler rodovina ta ne dospé do smrti krivca, ali kakega družega njegovega rodú. Toda duh ta je duh vitezov; on pošilja junake proti Turčinu; mnogo njih bíje se za dva ali tri, in podivši Turke velí: „Dva sem turška psa ubil za-te Miha; ona krí teče za-te Ivan, in enega sem pojál za-se. Glejte bratje, da vas nisem osramotil, umirite se.“

Dvoboji njihovi brez strasti so in brez osvete, ker gredé na bojno polje morajo se pomiriti. Večkrat pogineta obadva, večkrat eden nju umrje še le po boji. Redko kdaj odide nju kdo brez rane, pa se oprósti z umirajočim drugom in ga vpraša za oporoko, da jo naznani rodbini. Ranjeni se z borivcem oprósti zaprosivši ga, da namesti njega bojuje se proti Turčinu, da Gora ne izgubi junaka.

Tako sta se ločila Jefrem in Stanko. Ona sta bila že davnej prijatla v četovanji in v boji stala sta vedno drug poleg drugega in tako se pripetí, da sta v zadnji vojski obadva ponoči padla na kočó Ahmeta, bogatega Turčina blizo Klobuka in vlovila mu hčer Zaido, ktero so Turki imenovali zvezdo danico, iztočno rožo, ljubimko Alahovo. Da so Turki prav govorili, skusila sta Stanko in Jefrem, ker obadva zagledala sta se va-njo.

Zaidi sta pa tudi bolje dopadala krepka ta dva junaka, kakor z opijem in nečistostjo vsahnele lica Turkov. Toda Stanko kmali opazi, da je Zaida Jefremu bolj nagnjena, in zavidal je prvokrat srečo prijatlu. Al zavist ta ni dolgo trpela, ker Zaidini oče napade Goro, ko sta bila prijatla oddaljena, in odpelje hčer domú, odločeno za harem mostarskega vezira.

Ko se vrnetá domú in jima Stankov brat razloží, kaj se je bilo prigodilo, pograbilvi puške, hitita v Klobuk, danes in vsako noč. Ondi se Stanko vveri, da ljubeč ni ljubljén. Ljubomornost, bol in osveta prebijejo mu srce, in on, kot svoboden črnogorski sin ni znal brzdati strasti. Ko je sinoč vidil Zaido, kako njegovega prijatla objema, nameri puško na onega; toda angel varéh ga varuje ubojstva. Obrnivši hrbet pobegne v Goro in danes pozval je Jefrema na dvoboj, kakor veljá, da se ne pretrga prijateljstvo. — Svrha dvoboja nam je že znana. (Dal. prih.)

Slovstvene stvari.

Še nekaj zastran naročbe

na

„Lahkoverni“,

veselo igro v 3 djanjih, spisal Bernard Tomšič.

Ko sem mesca septembra pisal prvo naročbo na imenovano knjigo, nadjal sem se podpore, temveč, ker sem spoznal živo potrebo slovenskih iger, — ali žalibog — upanje me je ogoljufalo; preveč upal sem Slovencem, ker dozdej nisem še toliko dobil naročnikov, da bi mogel polovico tiskarnih stroškov plačati. „Kdor prosi, ta nosi“, pravi naša slovenska beseda; obrnem se toraj še enkrat na vse slavne domoljube slovenske in prijatle literarnih izdelkov ne le s svojim lastnim povabilom, ampak naj malo obširneje naznanim, kaka igra je „Lahkoverni“, kdo jo je napisal in kako, da potem spoštovani čitatelji sami blagoizvolijo, je li ta igra vredna, da se spravi na svetlo ali ne, da ne bodejo morebiti potem rekli, da jim mačka v žaklji ponujam.

Bernard Tomšič, spisatelj te igre, bil je učitelj v Vinici, rojen v Dobropoljah na Kranjskem, mož, kteremu je enako teklo pero bodi si v slovenskem ali nemškem jeziku in od kterega bila bi potekla še marsiktera mična zvezdica našega slovstva, da ni obne-

magal pod nemilimi okolinostmi in tužnem življenjem. Bolezen ga je neprestano trla tako, da je večkrat rekel: „še nikdar v svojem življenji nisem bil popolnoma zdrav“. On je bil prvi, ki je v „Novice“ pisal pesmico z Gajevimi črkami*), — tedaj še takrat, ko se je očiščen feniks — slovenski orel še le vzdigovati začel iz žlindre nemškutarskega kovarstva. Napisal je dalje več krasnih reči, kterih nekaj jih je že ponatisnjenih, večino pa stiska prej ko ne kaka nedomoljubna pest. — Kar se njegovih spisov tiče, sestavljeni so s poetiškim duhom in prav narodno, akoravno se ne more ponašati, da jih je mnogo (več je nemških, ali ne tako lepih kakor slovenskih), — no, pa saj mu je bilo tudi prav malo let sojenih na tem svetu — umrl je v 45. letu svoje starosti (24. maja 1856).

„Lahkoverni“, vesela igra, ktero imam toraj v rokopisu, sestavljena je v verzih prav razumljivo; zadržaj ji je vzét iz neke resnične (?) dogodbe, ki je bila 1831 popisana v nemškem jeziku.***) Prišel je namreč neki šarlatan v trg N., ter s svojo izmišljeno umetnostjo nekaj starih bab po sreči ozdravil. Ko mu je to tako srečno izšlo izpod rok, napové lahkovernem ondotnim, da hoče vse mrtve, dasitudi so že 10 let v troh-nobi, obuditi iz grobov. Pri tem podvzetji pomagal mu je še neki drugi nimanič, kterega imenuje spisatelj te igre Podpihovec. Res se dogodí, da čez malo časa ju vès trg kakor bogova časti. Eden pride, drugi odide; eden je hotel sestro, drugi brata, tretji ljubico, četrti prijatla — le žene nobeden ne. Grozna misel, da bodo mrtvi vstajali, spekla je marsikterega v vest; prišli so kmali tudi nekteri z denarnimi darili k našemu mojstru, ter ga za božjo voljo prosili, naj pusti v spanji to ali uno dotično osebo. Kaj pa, da Rodogoljuf (tako se je čudni mojster imenoval), nobenega ni hotel odpraviti s potepenim pismom, temveč si je bil mošnjico že prav do vrha napolnil. Posebno smešno je, kako neki dacar s povzdignjenima rokama goljufa prosi, naj bi ne oživil njegovega gospodarja, čegar smrti je prav za prav on sam kriv, in kterega je za marsikteri goldinarček opeharil. Strašna osupnost bila je v kratkem v celem trgu, staro in mlado balo se je strašnega dneva. Celó sam sodnik, kteri je poprej Rodogoljufa (ko je k njemu prišel prosit dovoljenja) mrzlo sprejel, priromal je tudi k imenovanemu čudodelcu, ter mu primerno darilo ponudil, ako bi se vendar novica utegnila uresničiti, da bi vsaj njegovo ženo pustil v miru. Smejati se moraš zvitemu Rodogoljufu, kako prebrisano je zapustil ta trg in šel s svojim tovaršem — Bog vé kam? — Ta mali košček, ki ga podam čitateljem svojim, naj zadostuje, da poznajo obsežek igre, ktero bi prav rad dal na svetlo tudi že zato, da spolnim očetovo željo, ktero uvidim iz rokopisa, ker je bil za tisk že popolnoma pripravljen. Da častiti bravci tudi metriko vidijo in poezijo skušajo, evo dva prizora iz te igre za poskušnjo.

(Rodogoljuf pride sodnika prosit dovoljenja.)

(Sluga odide; trkanje.)

Sodnik.

Ave! — (za-se) Da b' te mrčes kuga!

Drugi prizor.

Rodogoljuf. Sodnik.

Rodogoljuf.

Ponižni Vam sluga!

Sodnik.

Kdo ste? kaj čte Vi od mene?

Rodogoljuf.

Naj srce se mi odklene,
Preden 'z ust gré prošnja moja!
Sodnik.

Dajte hitro mi pokoja!
Saj v ovinkih ni koristi.

Rodogoljuf.

Vedite, da jaz sem tisti,
K' je v treh dneh bolnike mnoge
V vašem mestu djál na noge.

Sodnik.

Nisem vidil do zdaj njega;
Slišal vendar sem od tega.

*) Glej „Novice“ 1843. teč. I. št. 8.

**) Zagrebška „Luna“ leta 1831, št. 14. sestavek: „Wer nur seine Leute kennt.“

me mika: pravi dalje, vendar le tako daleč, da „pisava ne dela skaze.“ V 50 pomenkih razjasnuje, kaj je, na pr. pravo: ali učitelj, ali učenik ali učnik? ali učencov ali učencev — com ali cem, — uže, vže, že, sem ali sim, i ali ej in oj? — jaz, jez, jes, jest? — starša hči ali starši hči? — sladka vina ali sladke vina? — možki ali moški, društvo ali družstvo? — sadaj, sedaj ali zdaj in zdej? — po leti ali poletu? vedeti ali vedeti? — om — ega — am — iga? — ste ali sti? — da ali de, ven ali vun? — tisuč ali tisoč? itd. itd. Te in take razlike razjasnuje „Jezičnik“, v katerem je včasih huda pravda za to ali uno obliko. — Živega priporočila vredna knjižica se dobiva pri gosp. Marnu po 50 nov. kraje.

* **Uzajemni pravonic slavjanski**, to je, *Uzajemna slovnica ali mluvnica slavjanska*. Spisal i na svetlo dal Matija Majar, žiljski župnik v Gorjah. (Post Arnoldstein, Kärnten.) Dolgo pričakovana slovnica ravnokar je prišla na svetlo; prvi zvezek, ki smo ga prejeli, govori v prvem razdelku „o slavjanskem jeziku v obče“, — v 2. „o pismě slavjanskem“ in v 3. „o pravopisě uzajemnom“. — Treba je natančnega spregleda, predno se v tako veliko delo more spustiti kritika. Za danes tedaj naznanjamo samo, da je zanimiva knjiga prišla na svetlo.

* *Nauk za mladino od Marka Antona Mureta*. Na svetlo dal dr. Valentin Fassetta, prvi primarij bolnišnice beneške. — Cela knjiga, natisnjena na Dunaji v založbi Geroldovi, slavnega Marka Antonia Mureta v latinskem jeziku pisano delce v 105 vrsticah pod naslovom „Institutio puerilis“ podaja nauk mladosti v vseh v našem cesarstvu navadnih jezicih, tedaj tudi v slovenskem po prevodu gosp. Umeka-Okiškega. Da bravci naši spoznajo osnovo tega delca, damo jim nekoliko vrstic za pokušnjo:

Dokler si nježen otrok, té željno poslušaj nauke,
Naj ne pomni jih duh sam, tudi odkrivaj jih z deli!
Najpred časti Bogá ter stariše čislaj in one,
Ktere ti dala namesti je starišev sama narava. —
Nikdar ne lagaj; laži ne koristijo nikdar.
Ako pregrešil si kaj, spoznaj; odpusti se ti rada.
Uči se rad; kaj slajše je, kakor učiti se mnogo!
Njega, ki rad se učí, spremljujeta čast in bogastvo.
itd.

Prevod je izvrsten; beseda teče gladko in tolmači natanko izvorni spis. Bilo bi prav, da v vsaki naši ljudski šoli bi v veliki obliki visel zlata vredni „nauk za mladino.“

* *Postonjska jama*. Popisal dr. E. H. Costa. Natisnil J. Blaznik. Založil J. Giontini v Ljubljani. 1863. Dobro došla nam knjižica, ktera lepo popisuje slavno našo jamo in jo razjasnuje s natančnim črtežem vseh njenih razdelkov.

* *Deteljca*. Življenje treh kranjskih bratov francozkih soldatov. Spisal fajmošter Janez Cigler, izdalo društvo sv. Mohora v Celovcu. 1863. — Našega „Višnjegorskega“ ime je tako dobro znano po vseh okrajnah slovenskih, da po njem samem se že hvali tudi „Deteljca“.

* *Večernice*. Na svetlo dala družba sv. Mohora v Celovcu 1863. — Kitico ličnih bukev, ki jih marljiva družba vsako leto na svetlo daje, lepšajo tudi „Večernice“ z dobro izbranim gradivom.

Prislovice isterske.

Zapisal J. Volčić.

Ki muči, sve duge plati. (*Reden ist Silber, schweigen ist Gold*).

Čudi se puče, kud' se hudoba vuče. (*Se reče zeló naopačnemu delu*.)

Hodi, hodi moj nebore, dokle mi te Bog pomore. (*Tako dekleta odpravljajo sitneže*.)

Ki s prasci trguje, mu rep ostane. (*Dolg ali kakšen priimek*).

Dosta slaba kuća, kamo neče otrok ni brek (pes). Ako lažu uši (ušesa), laže i izajik. (*Ako sem laž čul, laž povem*.)

Da nebi ljudi mrli, voli se drli, bi zemlju podrli. Lepo je s tujon rukon po pokrivač (kopriva) tuči. (*Na tujo nevarnost kaj stvoriti*.)

Ženska dota kuću večkrat razmore, nego pomore. (*Dotarice so včasi nemarne gospodarice*.)

Hvala sama spala. (*Bahačice se kasno možijo*.) Vsaka pesta iz mojega mesta. (*Pestiti se, leniti se, ruski: pest, Mörserkeule, Stempel, peštati*.)

Vsakemu me hvali, k moru me vali. (*V primorji je bolje življenje*.)

Toga ti je treba, kako kozi pete noge.

Od običanja do danja je dugo.

Dar gleda (išče) dar, kako posojilo povratilo.

I mačka cesara gleda, ma se ga ne boji.

Koliko vran belih, toliko mačeh dobrih.

Ki rano ruči, i mlad se ženi ne fali.

Nekemu se je roditi za nevolju gojiti.

Ni je slama, ni je seno samo, da je puno télo. (*Vsaka hrana mi je dobra*.)

Štjap (palico) ubelit, i pojt prosit.

Ki pita, put nezajde.

Gre za rukami. (*Ako ki rožo takne, ali odtrga, da se potle posuši*.)

Kemu Bog dá trbuh, će mu dat i kruh. (*Bog će vse preskrbeti*.)

O lépti se do poldne ne živi.

Nič ni zavéčano na tem svétu. (*Zavécati, za vavek ostati*.)

Národopisne stvari.

Črnogorci.

Zgodovinska povest.

V češčini spisal P. Chocholoušek.

(Dalje.)

II.

Navajen skakati po stenah svoje domovine, lahko se je Jefrem popel proti visokemu zidu, ki je okroževal vrt in hišo Ahmetovo, in hitel je k čvrsto zasunjenemu haremu. Okna hišne bile so premrežene in sedaj tudi znotraj zaprte. Plošnati krov bil je orobljen z visoko ograjo, ktera šetajočemu se ni dala pogledati. Taki krovi navadni so turškim šetalcem in družim iztočnim ženam, ker jih ondi nikdo ne vidi. Na tej terasi stala je ženska; kretanje njeno kazalo je mladost in krepost, da si ji je bilo lice s pajčolanom zakrito. Skloni se proti ograji in poslušá, kadar je listje šumelo, ali ptica v gnjezdu roso raz kril otresala. Sedaj zašumé Jefremovi koraki v travi, ženska se še bolj sklone, ne goljufá je več uhó, on je to. Jefrem stopi izza grma, ona radostno z rokama ploskne in vzdigne pajčolan raz lic. Ravnokar je mesec razlil svojo svetlobo po njenem obrazu. Črnogorec pa je kakor oslepljen gledal divno njeno lepoto. Zaida dragemu mahne z roko, da se približa, in on se ni obotavljal, temveč stopil je k bližnjemu drevesu. Hitrina in brzina, s ktero se je ob gladkem drevesu spenjal, jasno ste pričali, kako se je bil že navadil tega pota, ki ga je vodil v krilo ljubavi.

„Reši me ljubi!“ — pretrga Zaida izraze ljubavi.

„Kaj se je dogodilo, ljuba moja?“ — zaklikne Jefrem nekoliko glasno.

„Tiho, tiho!“ — šepetala je Zaida. — „Vezir mostarski — da bi ga vrag ali šejtan odnesel! — poslal je po-me Osmana, bega Zvorničanina, da me zjutraj v njegov harem odpelje.“

„To ne bo!“ — zavpije Jefrem. Lice se mu sveti ognja in še gorkeje objame svojo drago.

„O duša moja, to ne bo. Jez hočem s tabo pobegniti, tvoja očetnjava biti če tudi meni dom.“

„Zaida!“ — zaklikne Jefrem, in radost mu ne dá, da govori dalje.

„Kaj se temu čudiš, angel moj? Jez sem vse pripravila. Imam ključe od hiše in konjišnice.“

„Čemu to?“

„Ko bi za nama prišli, da lože uskočiva. Gemza leti kot strela. Vzemi Gemzo. Lahko jo spoznaš, bela je kot sneg, okó njeno pa je veselo, kakor gazelino.“

Jefrem umolkne.

„Kaj premišljuješ?“ — praša Zaida. „Bolj je, da pohitiva odtod.“

„Zaida!“ — odgovori Jefrem — „Gora ne bo sprejela paganke.“

Dekle prebledi, ljuta bol jej trga lice. „Alah!“ — zaklikne in uprè na junaka okó, iz kterega je bol, zdvojenje in smrt sijala. „Čuješ li, dragi?“ — šepetá molko, — „ti imaš handžar, ubij me, — v Mostar ne grem.“

Jefrem se ji vrže k nogam in začne ji roko poljubovati. „Daj, pokersti se!“ — zaprosi jo.

„To hočem!“ — zakriči dekle, vračaje se tako rekoč v življenje. „Tvoj Bog je moj Bog.“

Jefrem skoči na noge. „Čuj angel moj!“ — reče važno. „Moraš verovati v Boga očeta, ki je vstvaril nebo in zemljo?“

„Oj Alah! hočem“ — odgovori dekle roko na prsi položivši.

„Moraš verovati v Jezusa Kristusa“ — nadaljuje mladeneč, podučevaje dalje Muhamedanko.

„Hočem, hočem!“ — vveruje ga dekle.

„In v sv. Duha!“ — nadaljuje Jefrem.

„Veruj mi dragi, da hočem.“

„In v presveto Bogorodnico?“ — vpraša dalje nesposobni učitelj.

„Alah! to je Bog ljubavi, veruješ li ti, prijatelj na-nj?“ — povzame dekle.

„Verujem!“ — in Jefrem se prekriža.

„Tvoja vera je moja vera“ — reče ona.

Jefrem objame na novo spreobrnjeno Muhamedanko. „Tako, Zaida! Nič ne preti več najini sreči. Odprta ti je pot v mojo domovino, beživa!“

„Da, da, beživa“ — privoli radostno Zaida — „toda pozorno, dragi, dokler ne prideva na polje. Žal mi je, da ni tukaj Stankota. Kje si pustil svojega prijatla?“

„Srečava ga na poti“ — odgovori Jefrem molko in skoči proti ograji. Z desnico se je poprijel drevesa, z levico Zaide, in tako, držé se zdaj s rokama zdaj z nogama, spuščal se je doli. Zaida se ga strašljivo ovije, z obema rokama ga objame in oči zaprè, da ne vidi pred sabo globine. Srečno se spusti Jefrem na tla z dragim svojim bremenom, in da si malo oddahne po tolikem napenjanji, ustavi se malo časa. Zaida nasloni svojo glavo na njegove prsi in jame tiho plakati.

„Kaj ti je, duša moja?“ — popraša jo Jefrem skrbno.

„Spomnila sem se očeta. On želi, da me pošlje v Mostar, — zato ga zapuščam — že mi je duša mirna“ — reče dekle in si obriše solzo iz očesa — „pripravljena sem iti s teboj.“

Potem prime Jefrema za roko in oba hitita kraj harema v prostrano dvorišče, čegar eno stran zavzemala

je dolga konjišnica, na drugi strani pa je bil sjajni dvor Ahmetov in stanovanja njegovih robov.

Zaida izvleče iz žepa dva ključa, podá enega Jefremu in mu pokaže konjišnico.

„Ne zabi Gemze kot sneg bele“ — zašepetala je še enkrat. Tihih korakov približa se Jefrem konjišnici, pazljivo odprè vrata, toda one so pri odpiranju malo zaškripale in prebudile ondi spavajočega Bugara.

„Kdo je to?“ — popraša človeče čutivši na licu hladni veter. Jefrem se pritisne k zidu, toda pozorni Bugar ga je koj opazil.

„Oj! — zakriči — Črnogorci!“ — Več že ni mogel pregovoriti, kajti Jefrem priskočivši zgrabi ga za vrat in začne dušiti nesrečnika. Na to doletí uplašena Zaida.

„Hiti, hiti“ — reče Jefremu — „rob ta bo vso hišo prebudil“. Potem mu podá hitro na zidu viseče jermene, on poveže ž njimi Bugara in mu usta zamaši, potem osedla belca, Zaida pa je v tem odšla odpirat vrata hišine, toda one so začele nemilo škripati.

„Djauri, kaj delate?“ — oglasi se sedaj nekdo.

„Joj meni preubogi!“ — začne jadikovati uplašena Zaida — „to je moj oče!“

„Kdo je to?“ — zarujove sopet Ahmet. „Na noge robovi! Držite ga! Stoj! kdo je to?“

„Črna gora!“ — zakriči Jefrem, ki je že z Zaido konja zajašil, in pobegne preko polja.

S tem krikom prebudeni služabniki prileté na dvorišče in Osman beg k njim, begunca naša sta pa že iz daljave slišala za sabo vpitje in ropot Ahmetovih robov. Kar jima na enkrat zagrmí v ušesih štropot kónj, za njima letečih. Gemza gleda, da zasluži hvalo, ktero ji je Zaida dala, toda pod dvojnim bremenom pohajala je vse bolj njena moč, in prostor med begunčema in med gonitelji bil je vse tesneji. Ko so prispeli v grahovski klanec, niso bili njuni gonitelji ne sto korakov oddaljeni. Jefrem vidi, da za-nj ni druge pomoči, kakor da sablo potegne in pogine. Ahmet in Osman pretekla sta ostale že prav dobro, in radovala sta se, da imata begunca že v pesteh. Kar ti počí puška s strani in Ahmet zavpivši zruši se s konja. V tem omolkne tudi štropot onih, ki so ju poganjali.

„To je Stanko govoril!“ — spregovori Jefrem in pogleda na dekle, ki malo ne v nevesti, ni opazilo, da jo je beg stal življenje svojega očeta. Še le glas dragega jo prebudí, in čudila se je, da so ju gonitelji pustili in se tako hitro povrnili.

„Oj, kaj je to?“ — zaklikne ona. „Kdo je strelil?“ Toda Jefrem ni odgovoril, temveč je uprl oči na steno, kjer je prijatla v dvoboju ubil. Mesec je poslednje žarke sipal na mesto to: ondi je klečal Stanko, oslonjen na laketu v jezeru rubinov, in iz prs so mu zadnje kaplje krvi kakor topasi tekle. Pri nogah ležala mu je puška, s katero je bil, zbravši poslednjo moč, prijatla in drago rešil, in on je sedaj ljubo svojo gledal, kako v naročji svojega ljubljenca dalje hiti. Toda skoraj mu preneha kri crlati, in on nagnivši glavo k zemlji zavpije: „Zaida!“ — Jefrem je gledal, kako smrt Stanka s hladnima rokama objema.

„Kdo je zavpil?“ — popraša uplašena Zaida, čuvši, kako je nekdo iz nenada in z glasom v srce segajočim izustil njeno ime, in ko se je ozrla proti pečini, še bolj ostrmí rekoč: „Kdo je ondi?“

„Stanko“ — odgovori Jefrem, obrnivši konja.

„Stanko!“ — zaklikne dekle. — „Stanko! on je za naju umrl.“

„Ne prašaj me, Zaida!“ — reče Jefrem in popusti konju ujdzo.

„Šejtan je stal na pragu Črne gore“ — reče Zaida molko, in zamota se še bolj v svoj plajšč.

(Dalje prihodnjič.)